

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložil(a) student(ka): Bc. Kateřina Žižková

Název práce: „První intifáda“

Oponent: Mgr. Zbyněk Tarant, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn): Cílem práce je „přiblížit události první intifády z pohledu Palestinců“. Cíl byl splněn pouze částečně s výtkou ohledně kritické práce s prameny a výpověďmi, kvůli které je výpovědní hodnota snížena.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Nejhodnotnějším aspektem práce jsou zaznamenané výpovědi, mezi kterými nacházíme i svědectví Palestince, který byl přímo na místě tragické autonehody, která se stala rozbuškou pro první intifádu. Práce obsahuje zajímavé momenty, jako například finanční a politické dopady neprozíravého rozhodnutí OOP podporovat Saddáma Husajna. Velmi zajímavý je rovněž popis mechanismů celospolečenské mobilizace a svépomoci (hlídání obchodů, domácí vzdělávání atd.) od str. 42 dále. Zejména v této druhé části nabízí práce řadu zajímavých osobních svědectví. I zde se ale projevuje problém, který bude ještě rozebrán níže, totiž nekritická práce s prameny a výpověďmi. Bez hlubší reflexe jsou totiž přebírány i fámy a konspirační narativy. Ať už je to údajný citát Goldy Meirové, že jí „ve spánku brání narození arabského dítěte“ (str. 54), který se ale historikům nikdy nepodařilo dohledat, nebo fáma o údajné cílené sterilizaci palestinských žen pomocí jedovatého plynu a otravování studní (str. 54-55).¹ Vzhledem k tomu, že narativ o otravování studní patří ke klasickým antisemitským mýtům, je třeba být při reprodukci podobných narativů dvojnásobně opatrný. I přes zvolenou emickou perspektivu je třeba zaujmout určitý odstup od výpovědi narátorů, s vědomím, že narátoři vyprávějí příběhy (narativy), nikoliv nutně objektivní skutečnost. Autor by měl na takovémto místě asi vložit odkaz na zprávu nezávislé vyšetřovací komise nebo jiný důvěryhodný zdroj, který by se k tomuto narativu kvalifikovaně vyjadřoval atd. (autorka nabízí opatrný distanc v poznámce pod čarou bez dalších odkazů, což ve vědeckém textu nemusí stačit). Příčiny individuální neplodnosti mezi palestinskými ženami mohou být důsledkem utrpěného traumatu, fyzického poranění a dalších negativních faktorů. Porodnost v Palestině sice pozvolna klesá (z dlouhodobě neudržitelných sedmi dětí na ženu na stabilnější čtyři), ale stále je vyšší než v Izraeli a důvodem poklesu může být paradoxně zvýšení životní úrovně, zlepšení zdravotní péče, případně změny v životním stylu (autorka sama prudký populační růst zmiňuje na str. 59). Pokles porodnosti v reakci na zlepšení přístupu ke vzdělání a lékařské péči je univerzálním demografickým fenoménem, neboť mladé ženy kterým se v životě otevrou nové možnosti a perspektivy, mají překvapivě i jiné zájmy, než být téměř celé jedno desetiletí permanentně v jiném stavu a mezitím sedmkrát rodit.

Nejsem si také jistý, zda mohu souhlasit s autorčiným hodnocením úlohy žen v Hamásu. „Co se týče emancipace žen, nezůstával Hamás pozadu.“ Sama autorka předtím popisuje kampaň za nošení Hidžábu a popis „emancipace“ se v textu omezuje na politickou mobilizaci dalších žen pro hnutí. V současnosti ale například platí pro ženy z Gazy omezení v cestování, pro které je vyžadován souhlas mužského opatrovníka. Palestinské ženy měly paradoxně více práv za Osmanské říše, než pod vládou Hamásu, který těmito omezeními ještě prohlubuje a zhoršuje důsledky izraelských restrikcí pro běžné obyvatelstvo.

Při práci s literaturou a prameny je třeba mít na paměti, že kvalita dostupné literatury k tématu je velmi proměnlivá. Například práce Ilana Pappého jsou výrazně ideologicky a politicky nabitě a nelze je přejímat nekriticky. Je možné je citovat jako příklad určitého politického názoru, ale kvalita Pappého historických prací je předními odborníky zpochybňována (viz například recenzi Benny Morrise, který se také řadí k tzv. „Novým historikům“ a jeho práce jsou respektované i mezi Palestinci, leč Ilana Pappého kritizuje pro zásadní

¹ „Umm Ahmed uvedla, že několik let před intifádou bezpečnostní síly otrávil vodní nádrže v dívčích školách chemikáliemi, které způsobují sterilitu, a to potvrzuje, že nelidské chování okupačních vůdců v té době vyjadřuje jejich znepokojení nad rostoucí palestinskou populací“ (str. 55)

faktické a metodologické nedostatky: Morris, Benny. "Politics by Other Means." The New Republic, March 22, 2004. <https://newrepublic.com/article/61715/politics-other-means-0>.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava,

Práce je poněkud neuspořádaná. Historický výklad a osobní svědectví by bylo třeba zřetelněji rozlišit. Jednotlivá témata a narativní rámce se navzájem překrývají. Práce se tématicky věnuje první intifádě, ale rozhovory i výklad autorky volně přecházejí až do období intifády druhé a někdy není úplně jasné, k jakému období se text zrovna vyjadřuje. Z výkladu je cítit velmi silná politická angažovanost, což ale odbornému stylu nesvědčí. Odborná práce může vyjadřovat určitý názor, nebo fakty podložený příklon k jedné z verzí historické události, avšak odborný styl vyžaduje určitou střídmost a vyváženost v popisu. Odborný text píšeme v jistém smyslu tak, aby jej čtenář mohl číst doslovně. Nehodí se do něj citově a ideově zabarvené obraty ve stylu: „*Stejně jako každý masakr, ani tento nečekal dlouho na odpověď,*“ (str. 33) které jsou chybné jak z hlediska formálního stylu, tak z hlediska faktického (celá řada zločinů proti lidskosti v lidských dějinách zůstala ve skutečnosti nepotrestána a zrovna z arabských zemí by bylo možno citovat řadu příkladů – Sýrie, Libanon, Jemen...). Další příklady: „*Protestující ani na vteřinu nepřemýšleli nad tím, že by se vzdali.*“ (str. 25, tento obrat se používá v beletrii, ale v odborném stylu by pro to mohl být žádán důkaz). Další výroky by potřebovaly dodatečné vysvětlení, nebo přeformulování, aby nepůsobily jako výrazivo z komunistického tisku: „*Práce lidových výborů byla také založena na záměru rozvrátit strukturu sociální a ekonomické závislosti založené na vykořisťování*“ (str. 28, z kontextu navíc není jasné, zda se tím „vykořisťováním“ myslí vykořisťování Palestinců, nebo vykořisťování žen v patriarchální společnosti).

V práci se na několika místech opakuje dualismus „palestinský lid“ vs. „okupační armáda“. Používáním tohoto dualismu je lidství přisouzeno pouze jedné straně. Je pochopitelné, že tuto dichotomii používají respondenti, ale autorka by se jí jako profesionál měla vyvarovat. Připomeňme, že mnoho Izraeleců pomáhalo monitorovat porušování lidských práv během intifády, poskytovalo právní a humanitární pomoc atd., viz činnost Peace Now a dalších. Řadu věcí, které se během těch událostí staly, víme díky statečnosti izraelské občanské společnosti (novináři, advokáti, míroví aktivisté), která by si zasloužila uznání. Práce navíc nerozlišuje mezi politikou státu a mezi zločiny jednotlivců. Například teroristický čin Barucha Goldsteina z roku 1994, při kterém bylo zavražděno 36 Palestinců nacházíme na straně 34 popsán větou: „*niméně každá akce ze strany Hamásu se odrazila v protiútok ze strany Izraele například v podobě vraždy asi 36 Palestinců v zimě roku 1994 při modlitbě.*“ Baruch Goldstein byl příznivcem antisystémové fašistické strany *Kach*, zařazené Američany na seznam teroristických organizací. On sám označoval stát Izrael za „nacistický režim“. Izraelští představitelé, s výjimkou krajní pravice, jeho teroristický čin důrazně odsoudili. Opravdu je fér označit jeho zločin za „*protiútok ze strany Izraele*“? Není to totéž, jako když islamofobové dávají rovnítko mezi pojmy muslim a terorista?

Na mnoha místech se v textu pracuje s termínem „okupace“. Tento termín, který má svoji právní definici a implikace, je ale používán velmi ledabytle a není definován. Odkazuje se jím na izraelskou okupaci území po Šestidenní válce, kde by bylo s tímto termínem z právního hlediska možno souhlasit, nebo je pojmem „okupace“ a „boj proti okupaci“ myšlena samotná existence Izraele? Ta definice je důležitá proto, že i sami respondenti často uvažují v intencích jednotátního řešení konfliktu (celé území pro Palestinu). Badatel, natožpak antropolog by měl dokázat číst mezi řádky těchto záměrných dvojznačností (viz pojem „doublepeak“ George Orwella) a kriticky je reflektovat. To, jak lidé používají nějaká slova je pro nás antropology významným zdrojem informací.

Citace literatury odpovídají platné normě a překlepy jsou méně časté. Občas se objeví chyba ve shodě podmětu s přísudkem. Při používání místních názvů doporučuji zachovat konzistenci, nebo při prvním výskytu upozornit na alternativní varianty názvu. Ne každý musí vědět, že přechod „Erez“ (str. 22) a „Bejt Hánún“ (str. 24) je ve skutečnosti jedno a totéž místo, jen jednou pojmenované z izraelské a podruhé z palestinské strany hranice.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Odborné texty reflektující palestinskou zkušenost jsou velmi vítané, avšak nekritické přejímání celého diskurzu včetně citově a ideově zabarvených výrazů je spíše kontraproduktivní, neboť snižuje vážnost a důvěryhodnost výpovědi, takže ve finále poškozují samotné Palestince. Pokud máte silný příběh a přesvědčivá fakta, nechte mluvit ten příběh a fakta. Výsledek bude působit daleko přesvědčivěji. V současném stavu práce ale nekriticky přejímá nejen neoborný diskurz, nýbrž i konspirační mýty a fámy. V době veřejné debaty o tom, jak ověřovat informace, bych chtěl mít jistotu, že absolventka magisterského studijního programu opravdu umí kriticky pracovat se zdroji a takřkajíc „oddělovat zrna od plev“. Být kritický vůči narativu, který je nám názorově blízký, je vždy to nejtěžší, ale současně také nejdůležitější. Při hodnocení práce jsem opravdu váhal, zda ji vůbec

doporučit k obhajobě. Nakonec souhlasím s hodnocením „dobře“ za podmínky, že si autorka vezme k srdci slova významného nazaretského rodáka: „Jdi a nehřeš více!“

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BĚLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

- Na str. 22 píšete: „*Na druhou stranu Azzám Tamími ve své publikaci o Hamásu uvádí, že i Hamás se na povstání připravoval, a to nejméně od roku 1983*“ Na str. 29 zase uvádíte, že Hamás vznikl v roce 1988. Nevznikl ale Hamás roku 1987?
- Na str. 39 „*Konkrétní informace o palestinské ekonomice mezi lety 1948 až 1967 úplně chybí.*“ Co tento fakt dle Vašeho názoru vypovídá o přístupu jordánského království k jím okupovanému území Západního břehu mezi lety 1948 až 1967?
- Co je podle Vašeho názoru cílem „boje proti okupaci“? Jde o ukončení okupace Západního břehu a Gazy, nebo je „okupací“ nazývána samotná existence Izraele v jakýchkoliv hranicích? Všimla jste si rozdílů v tom, jak s tímto pojmem zacházejí Vaši respondenti? Jak může tato záměrně dvojnásobná rétorika Palestinců nechtěně hrát do karet Izraeli?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

(výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě):

DOBŘE

Datum: 18. května 2022

Podpis: